

Børns tidlige forståelse for musik

Fundamentet for det, der skal læres senere i livet, skal støbes i de første leveår. Det er i disse år, at barnets modtagelighed er størst og sanseapparatet mest åbent. Hjernen er på sit højeste hvad angår indlæringskapacitet, og barnet kan lære, huske og opmagasinere viden. Alt, hvad det har oplevet, ligger lagret som indre billeder.

Af Inge Marstal, professor emeritus i musikpædagogik og hørelære ved Det Kgl. Danske Musik-konservatorium

Sangen

Sang er et basalt udtryksmiddel og et kommunikationsmiddel, der styrker samspillet og fællesskabet mellem mennesker. Sang har ingen alder og ingen grænser.

Forældre frydes over det lille barns umiddelbare glæde, opmærksomhed og spontane bevægelser med arme og ben, når de synger for det. Sangen skaber glæde, fællesskab og koncentration om noget særligt. I alle kulturer verden over har forældre til alle tider kommunikeret med deres nyfødte barn gennem sang. Vuggesange må formodes at være verdens ældste sangritual. Igennem den inderlighed, der opstår i det musikalske samvær mellem barn og voksen, styrkes barnets identitetsdannelse og selvfølelse.

Kommunikationen

Den skotske psykobiolog Colwyn Trevarthen har i særlig grad beskæftiget sig med den basale musikalske tilstedeværelse i de sociale relationer mellem børn og voksne. Han peger på betydningen af den legende, stemmemæssige og sanglige kommunikation mellem moderen og det spæde barn under iagttagelse af tre forhold: 1) regelmæssig vekselvirkning (timing), 2) karakteren i moderens stemmeklang og 3) det følelsesmæssige udtryk. Trevarthens forskning styrker antagelsen af, at den musikalske dialog er af vital betydning for en sund og god forældre-barn kommunikation.

Lægen og aldringsforskeren Henning Kirk siger, at: »det er koblingen mellem musik og bevægelse, der giver musikken mulighed for at påvirke hjernen så markant. Små børn kan ikke lade være med at bevæge sig til musik, og mange voksne har også svært ved at sidde stille. Dette er et universelt fænomen i rituelle kulturer verden over [...] Musikkens indvirkning på hele kroppen starter allerede i forsterlivet. Det er dokumenteret, at fostre, der hører musik i graviditeten, efter fødslen bliver mere lydghøre over for netop den musik, de hørte, mens de opholdt sig i livmoderen.«

Lægen og neurologen Kjeld Fredens påpeger, at musik er idræt for hjernen: »Det videnskaben kan sige er, at stemmens tonefald kommunikerer mere information end de ord, vi siger. Musik er nøglen til kommunikation, fordi den indeholder de elementer, der giver os mulighed for at kommunikere, dvs. tonehøjde, dybde, tempo, rytme, klang osv. Ved at give børn musik tidligt i livet træner man hele stemmeorganet og samtidig evnen til at lytte. Jo før børn stimuleres med musik, jo bedre forudsætninger har de for at kommunikere og lære i samspil med andre resten af livet.«

Det musikalske indhold

Vi har i Danmark en salmeskat, som er skabt af danske digtere og komponister gennem århundreder og som er ganske enestående i både kvalitet og omfang. Og det er her, at babysalmesangen i helt særlig grad kommer ind i billedet. At få oplevelser gennem at synge salmer er med til at give børn en ikke blot åndelig og musikalsk, men også generel dannelsesmæssig ballast, fordi salmernes indhold omfatter så mange af dannelsesaspektets parametre.

Ligesom et barn vil tilegne sig det sprog, der bliver talt med det under opvæksten, vil det tilegne sig de salmer, der bliver sunget for det. Senere i livet vil barnet igen og igen opleve genkendelsens glæde, når det møder salmerne i nye sammenhænge, og hver gang vil der opstå nye refleksioner, nye erkendelser og ny visdom.

»Formålet med babysalmesang er med andre ord at gøre nybagte forældre og deres børn fortrolige med vores unikke salmesangskat og give dem mulighed for sammen at opleve den livsnæring som salmernes kristne, poetiske og musikalske styrke kan give.«

Kort historisk baggrund

I 1960'erne kom de første dokumentationer på, at det nyfødte barn er i stand til at genkende sin mors stemme straks efter fødslen, og at det reagerer på musik og rytmiske påvirkninger – noget, man vel instinktivt har vidst helt tilbage fra urtiden. Den svenske læge og professor i pædiatri ved

Karolinska-Instituttet John Lind og den amerikanske pre- og perinatale psykiater Thomas R. Verny, præsenterede næsten samtidigt de første dokumentationer og kunne tilmed fastslå, at de neurologiske forudsætninger for, at fosteret kan lagre lydindtryk i hjernen, er til stede allerede fra omkring 30. uge. Begges forskning er beskrevet i artikler og i bogform i hhv. »Musik fra første stund« (Sigrid Neuman/John Lind, Borgen 1981) og »The Secret Life of the Unborn Child« (Det ufødte barns hemmelige liv)(Th. Verny og J. Kelly, Borgen 1981).

I Sverige udgav Bertil Sundin i 1980 bogen »Børns musikalske udvikling«, i Danmark beskrev Estrid Heerup samme år i bogen »Musikken – en del af barnet« små børns musikalske udvikling baseret på Helmut Moogs undersøgelser af børn fra 0 år, og kort efter – i 1983 – udkom »Det musiske i opdragelsen« af Minna Ronnefeld og Hans Vejleskov. Alt i alt mandede disse iagttagelser ud i, at man i de nordiske lande begyndte at undervise nyfødte børn i musik. I Norge stiftedes i 1990 den første forening for dette område Musikk fra livets begyndelse, og det var også herfra, at nogle af de første metodebeskrivelser og praksisorienterede udgivelser udkom.

Også i Danmark meldte interessen for musikundervisning af de alleryngste sig. En af de ivrigste fortalere var daværende musikskoleleder, senere rektor, Jens Ole Blak, som var gift med en jordmoder. Som samtidig medlem af Statens Musikråd var han medvirkende til, at projektet »Musikpædagogisk Udviklingsprojekt – Midtjylland 1992 – 96« vedr. musikundervisning af børn 0-6 år blev realiseret. I kølvandet på dette projekt udkom Statens Musikråds banebrydende »Rammeplan for Musikskolevirksomhed, 1995«, der som noget helt nyt påbød landets musikskoler at udbyde musikundervisning fra 0 år. Området ekspanderede hurtigt og blev gradvist implementeret i konservatoriernes uddannelse af almene musikpædagoger.

Referencer og henvisninger:

Fredens, Kjeld: Konferenceindlæg, 2012

Heerup Estrid: Musikken – en del af barnet, Gyldendal 1980

Kirk, Henning: Sådan holder du hjernen i gang, Lindhart og Ringhof 2009

Marstal Inge: Barnet og Musikken, Hans Reitzels Forlag 2008

Marstal, I./ Dam, H./ Riis, A.M.: Manual til Min første salmebog, Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2004

Neuman S./ Lind J.: Musik fra første stund 1981, (dansk udg. Borgen 1990)

Raun Iversen H./Balslev-Clausen P. (red.): Salmesang – Grundbog i hymnologi, Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2014

Ronnefeld M./Vejleskov H.: Det musiske i opdragelsen, Danmarks Lærerhøjskole 1983

Sundin, Bertil: Børns musikalske udvikling, Børn og Unge Forlag 1980

Verny T./Kelly J.: Det ufødte barns hemmelige liv, Borgen 1981